

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
митної справи і фінансових послуг
Протокол № 1 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна ПАВЛЮК
МАШКАЛО

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань **07 Управління та адміністрування**
Спеціальність **072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок**
Освітній рівень **третій (освітньо-науковий)**
Освітня програма **Фінанси, банківська справа та страхування**

Статус дисципліни **вибіркова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Розробники:
д.е.н., професор
д.е.н., професор
к.е.н., доцент

підписано КБП

Павло ПРОНОЗА
Олег КОЛОДІЗЄВ
Марина БЕРЕСТ

Завідувач кафедри
митної справи і фінансових
послуг

Вікторія ТИЩЕНКО

Гарант програми

Олег КОЛОДІЗЄВ

Харків
2023

ВСТУП

«Забезпечення фінансової стабілізації в умовах глобальних викликів» є вибірковою дисципліною освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

Сучасне економічне становище в Україні характеризується наявністю кризових явищ різної глибини та ступеня складності. Падіння основних макроекономічних показників, скорочення обсягу інвестицій в економіці, девальвація національної валюти та інші прояви кризи на макрорівні супроводжуються падінням прибутковості суб'єктів господарювання, зростанням кількості неплатоспроможних та збиткових підприємств, а також іншими проявами кризових явищ. Основою підходу до вирішення проблеми наявності збиткових підприємств в українській економіці й у ході цього найбільш актуальним завданням сьогодення є не їх збанкрутування, а саме відновлення платоспроможності, виведення підприємств, що знаходяться у стані кризи, спочатку на беззбитковий, а потім і на прибутковий рівень діяльності. Це потребує застосування до таких суб'єктів господарювання спеціальних методів та інструментів антикризового фінансового управління, реалізація яких дозволяє спрямувати їх на шлях фінансового оздоровлення.

Метою навчальної дисципліни «Забезпечення фінансової стабілізації в умовах глобальних викликів» є формування у здобувачів системи фундаментальних знань та компетентностей щодо науково обґрунтованого застосування на практиці методів, моделей та засобів діагностики наявності кризових явищ, володіння інструментарієм виведення суб'єктів господарювання зі стану фінансової кризи і забезпечення їх стійкого функціонування в майбутньому, прийняття управлінських рішень у сфері банківських фінансів на основі застосування сучасних спеціальних і комплексних технологій та дослідницької діяльності стосовно виявлення закономірностей руху фінансових потоків банку та розроблення методичних підходів щодо їх раціоналізації.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальних викликів» є:

формування комплексного уявлення про сутність кризових явищ на макро- та мікрорівні;

засвоєння основних принципів та методів антикризової діагностики, а також оволодіння методичними засадами щодо формування фінансового інструментарію оздоровлення функціонування підприємства;

дослідження передумов використання сучасних технологій управління фінансами банків України;

засвоєння та використання знань теоретичних основ формування технологій управління фінансами банку;

набуття вмінь формування системи показників для вибору спеціальних технологій управління фінансами банку;

обґрунтування вибору спеціальних технологій управління фінансами банку;

визначення готовності банку до впровадження комплексних технологій управління фінансами; використання збалансованої системи показників як

комплексної технології управління фінансами банку;

засвоєння методів реалізації технологій бюджетування, фінансового контролінгу, бенчмаркінгу у банку.

Об'єктом навчальної дисципліни є фінансова стабільність на системному рівні та на рівні економічних суб'єктів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні, практичні та прикладні аспекти забезпечення фінансової стабілізації в умовах глобальних викликів.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH5	ЗК2, СК1
PH9	ЗК2, СК3
PH12	ЗК4, СК3
PH14	СК5, СК6
PH15	СК10

де, PH5 - вміти працювати з науковою літературою; виконувати постановку та розробляти алгоритм розв'язання завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування; створювати інформаційну базу та працювати з нею під час виконання конкретних функцій фінансового управління в динамічному середовищі;

PH9 – володіти універсальними навичками дослідника проведення аналітичної та експериментальної наукової діяльності, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою; методами економіко-математичного аналізу для використання у дослідженні та проектуванні складних економічних систем, статистичного оброблення отриманих результатів наукових досліджень з використанням сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності, у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;

PH12 – вміння та навички виявляти комплексні проблеми розвитку фінансових відносин та знаходити способи їхнього розв'язання шляхом продукування нових знань; аналізувати основні тенденції та генерувати пріоритетні напрями використання фінансових ресурсів, необхідних для реалізації інвестиційних програм; ефективно використовувати основні положення сучасних теорій фінансів, теорії грошей і кредиту, банківської справи для подолання конкурентів; формувати фінансові стратегії з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан їх наукової розробки;

PH14 – бути здатним приймати обґрунтовані рішення, саморозвиватися і самовдосконалюватися, нести відповідальність за достовірність і новизну власних наукових досліджень та прийняття рішень, вміти мотивувати співробітників рухатися до спільної мети;

PH15 – презентувати результати досліджень у вигляді доповідей, звітів, проєктів, захищати результати дисертаційного дослідження та вміти впроваджувати результати власних досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування;

ЗК2 - здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;

ЗК4 – здатність генерувати нові науково-теоретичні, методичні та практично спрямовані ідеї, шукати власні шляхи вирішення проблеми;

СК1 – здатність до засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;

СК3 – здатність до проведення оригінальних наукових досліджень та здійснення навчальної діяльності з фінансів, банківської справи та страхування на основі застосовування сучасних інформаційних технологій, економіко-математичних методів і моделей, баз даних, електронних ресурсів, спеціалізованого програмного забезпечення;

СК5 – здатність до управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень щодо пріоритетних напрямів розвитку фінансів, банківської справи та страхування;

СК6 – здатність критичного переосмислення сучасної теорії, методології та практики у сфері фінансів, банківської справи та страхування для проведення власних оригінальних наукових досліджень;

СК10 – здатність брати участь у критичному діалозі у сфері досліджень з розробки та обґрунтування трансформацій фінансової політики, спрямованих на стимулювання економічного розвитку, міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою власну позицію.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Інструментарій фінансової стабілізації

Тема 1. Теоретичні аспекти зародження та розвитку патологічних кризових явищ в реальному секторі економіки країни

1.1. Наукова складова антикризової фінансової діагностики

Місце антикризової фінансової діагностики в системі державного управління. Значення антикризової фінансової діагностики в управлінні державними фінансами, фінансами підприємств й організацій як методу обґрунтування управлінських рішень, виявлення резервів, оцінки економічної ефективності господарювання. Сфера застосування антикризової фінансової діагностики. Предмет антикризової фінансової діагностики. Об'єкт антикризової фінансової діагностики. Теоретико-методологічні підходи з раннього виявлення зародження і розвитку кризових процесів у реальному секторі економіки України. Зміст і задачі антикризової фінансової діагностики на різних стадіях циклічного розвитку економіки.

1.2. Теорія зародження і розвитку кризових процесів у світовій економіці

Циклічна фінансова криза. Технічний підхід до виявлення фінансової кризи. Теорія економічних циклів. Хвильова теорія Елліота. Короткострокові, довгострокові та середньострокові економічні цикли. Цикли К. Жигляра. Кейнсіанська теорія ділового циклу. Теорія раціональних очікувань. Теорія реального ділового циклу. Парадигмальна теорія Т. Куна.

Специфічні фінансові кризи. Класифікація кризових явищ. Сутність та зміст фінансових криз. Історія світових фінансових потрясінь.

1.3 Методи діагностики стану реального сектора економіки країни

Класифікація економіко-логічних прийомів і галузь їхнього застосування. Прийом порівняння, його застосування в аналізі міжгалузевого балансу. Бази порівняння. Ідентифікація провідних видів економічної діяльності. Вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на динаміку, темпу зростання та приросту ВВП за рахунок їх масштабності і динамічності. Визначення внеску внутрішнього і зовнішнього ринків на динаміку виробництва продукції та послуг. Ідентифікація видів економічної діяльності, що впливають на динаміку ємності внутрішнього ринку. Визначення внеску вітчизняної продукції і послуг та імпорту на динаміку ємності внутрішнього ринку. Оцінка впливу видів економічної діяльності на приріст виробництва продукції та послуг в країні через коефіцієнт прямих витрат. Ідентифікація видів економічної діяльності, що впливають на динаміку імпорту продукції і послуг. Ідентифікація видів економічної діяльності, що визначають дефіцит (профіцит) торговельного балансу. Ідентифікація видів економічної діяльності, що впливають на динаміку експорту продукції і послуг.

Тема 2. Підходи до раннього розпізнавання зародження і розвитку кризових процесів в економіці

2.1. Класифікація методів і прийомів аналізу розпізнавання кризових процесів в економіці

Визначення впливу зростання цін на експортну та імпортну продукцію та послуги на дефіцит (профіцит) торговельного балансу. Оцінка впливу технологічності експортованої й імпортованої продукції та послуг на дефіцит (профіцит) торговельного балансу. Специфіка застосування методів і прийомів аналізу при логіт- і пробіт-моделюванні та сигнальному підході. Основні принципи пошуку резервів. Взаємозв'язки та взаємозалежності окремих показників. Стратегічний аналіз. Передбачення та визначення наслідків стратегічних рішень.

2.2. Сутність понять «дисбаланс» і «диспропорції» в економіці та їх класифікація

Проблема глобальних дисбалансів, що зачіпає найбільші світові економіки: США, Китаю, Японії та ЄС. Показники платіжних балансів країн світу. Глобальний дисбаланс дефіциту торгового балансу. Аналіз епізодів тривалих великих дисбалансів рахунку поточних операцій в окремих країнах світу, згідно з переліком МВФ. Розподіл країн світу за кластерами залежно від зміни ВВП і сальдо рахунку поточних операцій. Розподіл груп країн світу за дефіцитом (профіцитом) сальдо рахунку поточних операцій. Сутність поняття «дисбаланс» в економіці. Зовнішні й внутрішні дисбаланси та їх порогові значення. Дисбаланс заощаджень та інвестицій. Основні визначення сутності поняття «диспропорції». Диспропорції за рівнями економіки. Диспропорції попиту. Диспропорції пропозиції. Диспропорції цінові. Диспропорції інвестиційної достатності. Диспропорції боргового навантаження. Диспропорції платоспроможності.

2.3. Формування «пузирів» у реальному секторі економіці, їх класифікація та ідентифікація

Теорії виникнення «пузирів» в економіці. Фінансовий «пузир». Спекулятивний «пузир». Ціновий «пузир». Іпотечний «пузир». Фондовий «пузир». Вплив «пузирів» на економіку. Основні стадії розвитку «пузиря». Трагування сутності поняття «пузир» стосовно реального сектора економіки. Класифікація видів «пузирів» в економіці. Причини виникнення «пузирів». Недоліки та переваги «пузирів» в економіці. Життєвий цикл «пузиря» в економіці. Модель формування «пузирів» в реальному секторі економіки країни.

Тема 3. Моделювання сценаріїв розвитку патологічних кризових процесів

3.1. Побудова системи раннього розпізнавання зародження і розвитку патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки країни

Розрахунок інтегральної оцінки ризиків як результат оцінок ймовірності реалізації явища і його впливу на економіку України. Показники обстеження підприємств за класифікаційними ознаками. Основні економіко-математичні моделі, які використовуються при прогнозуванні показників соціально-економічного розвитку країни. Індикатори циклів за методикою НБЕІ США. Аналіз прогнозних оцінок і фактичних результатів соціально-економічного розвитку країн світу. Вибір випереджальних індикаторів. Критерій Стюдента. Критерій Фішера. Непараметричний критерій Уїлкоксона. Побудова багатофакторної регресійної моделі. Логістична функція розподілу в logit-моделях. Модель із цензурованими даними (tobit-модель). Оцінка моделі на панельних даних. Системи раннього розпізнавання на основі сигнального підходу. Розподіл сигналів про кризу.

3.2. Теоретичні підходи до імітаційного моделювання кризових процесів в економіці

Діаграми потоків і петлі зворотних зв'язків основних блоків моделі Дж. Форрестера. 10 сценаріїв моделі Д. Медоуза. Балансово-економетрична модель К. Михайленко. Моделі функціонування окремих галузей економіки.

3.3. Побудова імітаційної моделі розвитку патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки України

Структурно-логічна схема моделі розвитку кризових процесів у реальному секторі економіки України. Методика розробки імітаційної моделі розвитку кризи в системі імітаційного моделювання. Побудова діаграми причинно-наслідкових зв'язків в імітаційній моделі розвитку кризових процесів у виробництві.

Тема 4. Санація як інструмент антикризового управління підприємствами

4.1. Категоріальний апарат та класифікаційні аспекти санації підприємств

Санація як економічна категорія. Підходи до розуміння сутності санації. Форми та види санації. Характеристики видів санації залежно від ступеня кризи на підприємстві. Приналежність класифікаційних ознак санації до сфери спрямованості дій суб'єктів санаційного процесу. Взаємозв'язок характеристик санації підприємства.

4.2. Методичні підходи до санації суб'єктів господарювання: правовий та економічний аспекти.

Законодавчі аспекти реалізації механізму санації. Кодекс України з процедур банкрутства як правова база здійснення процедури санації. Класифікація процедур санації підприємств в правовому полі чинності Кодексу. Методичні підходи до санації як економічного інструмента фінансової стабілізації підприємств. Класична модель санації. Система двоступінчатого проведення санаційних заходів. Загальна модель санації за механізмом відновлення платоспроможності підприємств.

Тема 5. Технологія санаційного контролінгу та аудиту

5.1. Передумови та теоретичне підґрунтя розробки санаційної стратегії підприємства.

Сутність санаційної стратегії підприємства. Місце санаційної стратегії серед складових загальної економічної стратегії підприємства. Структура цілей санаційної стратегії. Функціональна структура санаційної стратегії підприємства. Функції санаційної стратегії. Взаємозв'язок функціональних складових санаційної стратегії та напрямків реалізації санаційних заходів. Види стратегій санації.

5.2. Інструменти та методи санаційного контролінгу.

Інструменти контролінгу: вартісний аналіз, нуль-базис-бюджетування, портфельний аналіз, бенчмаркінг, ABC-аналіз. Система раннього попередження та реагування. Система управління ризиками підприємства. Дискримінантний аналіз. Прогнозування банкрутства. Методи прогнозування банкрутства. Моделі Е. Альтмана, Г. Спрінґейта, Р. Ліса, В. Бівера, О. Терещенка, А. В. Матвійчука. Методи контролінгу: опитування (анкетування), факторний аналіз відхилень, аналіз точки безбитковості, вартісний аналіз, портфельний аналіз.

5.3. Зміст та розроблення плану санації підприємства.

План фінансового оздоровлення підприємства, суб'єкти, що його складають. Принципи розробки плану санації. Склад, обсяги та структура плану санації. Методологічні основи та порядок складання плану санації. План маркетингу та оцінювання ринків збуту. План виробництва та капіталовкладень. Організаційний план. Фінансовий план. Аналіз шляхів досягнення безбитковості підприємства. Оцінка результатів та ефективності фінансової санації підприємства.

5.4. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.

Сутність санаційної спроможності підприємства. Визначення санаційної спроможності підприємства як головна мета санаційного аудиту. Завдання проведення санаційного аудиту. Характерні риси санаційного аудиту. Замовники санаційного аудиту. Програма аудиту.

Тема 6. Методичне забезпечення діагностики кризового стану підприємства

6.1. Методичний підхід до оцінки глибини кризи на підприємстві.

Формування інформаційного забезпечення діагностики глибини розвитку кризових явищ на підприємстві. Вибір та обґрунтування показників, що характеризують розвиток кризи в діяльності суб'єкта господарювання. Підходи до градації розвитку кризових явищ. Характеристика класів кризи підприємства. Ретроспективна та перспективна діагностика кризового стану підприємств. Методи прогнозування, що застосовуються для діагностики розвитку кризи.

6.2. Матрична модель вибору санаційної стратегії підприємства.

Застосування матричного підходу до побудови матриці санаційних стратегій. Типи санаційних стратегій та їх взаємозв'язок з класами кризи на підприємстві. Вибір інструментарію реалізації санаційної стратегії в залежності від стану зовнішнього середовища функціонування підприємства. Формування економічного змісту складових матриці санаційних стратегій підприємства, економічна характеристика та зміст множини санаційних стратегій.

Тема 7. Методичні підходи до розробки сценаріїв реалізації санаційної стратегії підприємства

7.1. Методичні засади формування та вибору цілей санації.

Концепція збалансованої системи показників та доцільність її застосування в процесі фінансової стабілізації підприємства, що знаходиться у кризовому стані. Визначення загальної мети санаційної стратегії залежно від її типу. Взаємозв'язок між класом кризи підприємства, типом санаційної стратегії та загальною її метою. Розробка комплексу цілей санації в розрізі основних компонент розвитку підприємства в структурі концепції збалансованої системи показників. Фактори вибору цілей санації підприємства. Побудова стратегічної карти для підприємства, що санується. Вибір та обґрунтування показників, що характеризують досягнення цілей санації.

7.2. Розробка стратегічних сценаріїв санації.

Сутність та зміст методу когнітивного моделювання, доцільність його застосування в процесі розробки сценаріїв санації. Когнітивна карта як інструмент когнітивного моделювання, види когнітивних карт. Цільові та управляючі фактори. Побудова нечітких когнітивних карт впливу показників збалансованої системи на досягнення стратегічної цілі санації підприємства. Вибір доцільного сценаріїв санації та формування комплексу санаційних заходів.

Тема 8. Методичні засади формування фінансового інструментарію оздоровлення функціонування підприємства

8.1. Методичні підходи до проведення санації балансу та участі власників у проведенні санації.

Цілі збільшення (зменшення) статутного фонду. Розрахунковий курс корпоративних прав. Джерела покриття балансових збитків підприємства. Санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство. Економічний зміст і мета санації балансу. Санаційний прибуток та його складові.

Основні цілі та завдання скорочення статутного фонду підприємств. Методи зменшення статутного фонду. Зниження номінальної вартості акцій (деномінація). Зменшення кількості акцій існуючої номінальної вартості. Конверсія. Санація викупом акцій (придбання часток) у власників. Варіанти викупу акцій: за ціною вищою від номіналу, за номіналом, або за ціною, нижчою від номінальної вартості.

8.2. Сутність та форми реструктуризації підприємства.

Реструктуризація підприємства, її зміст та порядок проведення. Чинники, що приводять до необхідності та доцільності реструктуризації: зовнішні та внутрішні. Принципи реструктуризації. Класифікаційні аспекти реструктуризації. Фінансова та виробнича реструктуризація, реструктуризація активів,

корпоративна реструктуризація. Цільова спрямованість санаційної реструктуризації. Методи реструктуризації. Етапи і процедура реструктуризації. План реструктуризації.

8.3. Фінансовий механізм реорганізації підприємств.

Механізм реорганізації юридичної особи. Форми санаційної реорганізації підприємства: злиття, поглинання, приєднання, поділ, виділення, перетворення.

Загальні передумови реорганізації суб'єктів господарювання. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств (злиття, приєднання, поглинання). Мотиви, що спонукають інвестора до реорганізації приєднанням. Реорганізація підприємств, спрямована на їх розукрупнення (поділ, виділення). Головна мета розукрупнення підприємств, що перебувають у стані фінансової кризи. Перетворення як окремий випадок реорганізації підприємств. Етапи реорганізації підприємств укрупненням та розукрупненням. Зміст і порядок складання реорганізаційної угоди. Передавальний та розподільний баланс.

Змістовий модуль 2. Сучасні технології управління фінансами банку

Тема 9. Сучасний стан технологічних теорій в економічному і фінансовому управлінні

9.1. Тенденції технологізації та еволюція технологій управління фінансово-економічними процесами.

Поняття технологізації. Історія виникнення технологій. Еволюція технологічних теорій в економіці. Перетворення технології на самостійний економічний ресурс. Сучасний арсенал технологій управління. Розвиток технологій управління економічними суб'єктами. Зміщення пріоритетів у використанні управлінських технологій.

9.2. Сутність технологій управління фінансами банку.

Місце технологій управління в системі функцій фінансового менеджменту банку. Види та властивості технологій управління фінансами банку. Технологічність як узагальнююча характеристика управління фінансами банку. Сфера використання спеціальних та комплексних технологій управління фінансами банку. Виникнення концепції «організаційних рутин» та її застосування в управлінні фінансами.

Тема 10. Теоретичні основи та генезис фінансового менеджменту банку

10.1. Розвиток теорії фінансового менеджменту.

Етапи формування фінансового менеджменту в складі загальної фінансової теорії. Передумови виділення фінансового менеджменту в самостійну наукову дисципліну. Характеристика сучасного етапу розвитку фінансового менеджменту: розвиток методів фінансового забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, розробка нових фінансових інструментів, інноваційних технологій у сфері управління фінансами, формування нових напрямків фінансового менеджменту: інжиніринг, моніторинг, контролінг, реінжиніринг, збалансована система показників, розвиток стратегічної складової фінансового менеджменту.

10.2. Складові системи фінансового менеджменту банку.

Об'єкти управління фінансами банку. Функції фінансового менеджменту

банку як управляючої системи. Функції фінансового менеджменту банку як спеціальної галузі управління. Взаємозв'язок властивостей і функцій фінансового менеджменту банку. Інноваційні тенденції у фінансовому менеджменті банку. Ускладнення інструментарію фінансового менеджменту банку як передумова його технологізації.

10.3. *Теоретико-методологічний базис формування та реалізації технологічного підходу у фінансовому менеджменті банку.*

Основні підходи до управління фінансами банку. Зміст технологічного підходу у фінансовому менеджменті банку. Принципи технологічного підходу: відповідність «мета – процес – структура», технологічність, типізація, паралельність, гнучкість.

Тема 11. Фінансовий інжиніринг як інноваційна технологія фінансового менеджменту банку

11.1. *Теоретичні засади визначення сутності та напрямів застосування фінансового інжинірингу.*

Необхідність запровадження інноваційних фінансових інструментів та технологій у рамках фінансового інжинірингу. Сутність поняття "фінансовий інжиніринг". Сфера застосування фінансового інжинірингу та особливості його використання у банківській практиці. Етапи фінансового інжинірингу у банку. Методи, функції та принципи фінансового інжинірингу.

11.2. *Типологія фінансових інновацій як засобів фінансового інжинірингу у банку.*

Еволюція становлення та формування теорії інновацій. Поняття "фінансова інновація у банку". Види фінансових інновацій у банку: продуктові інновації, технологічні інновації, інновації у бізнес-процесах банку, організаційні інновації. Сучасні інноваційні тренди у банках та їх характеристика.

Тема 12. Вибір спеціальних технологій управління фінансами банку

12.1. *Формування системи показників для вибору спеціальних технологій управління фінансами банку.*

Показники ефективності здійснення основних банківських операцій – кредитних, із залучення коштів (на депозити, з міжбанківського ринку, за допомогою цінних паперів власного боргу), портфельного інвестування у фондові інструменти, валютних, з розрахунково-касового обслуговування. Застосування кореляційного та факторного аналізу для виділення найбільш значущих показників. Побудова комплексного показника ефективності здійснення основних банківських операцій. Визначення рівнів ефективності здійснення основних банківських операцій з використанням інтервальних шкал.

12.2. *Врахування етапу розвитку банку при виборі спеціальних технологій управління фінансами.*

Розвиток теорій життєвого циклу. Моделі життєвого циклу організації. Врахування специфіки функціонування банку при визначенні стадій його життєвого циклу. Визначення кількості та послідовності стадій життєвого циклу банку. Обґрунтування критеріальних характеристик для визначення стадії життєвого циклу банку. Визначення закономірностей ефективності здійснення банківських операцій на різних стадіях життєвого циклу банку. Вибір спеціальних

управлінських технологій залежно від стадій життєвого циклу банку.

Тема 13. Визначення готовності банку до запровадження комплексних технологій управління фінансами

13.1. Складові зрілості системи фінансового менеджменту банку.

Поняття зрілості системи фінансового менеджменту банку як комплексної характеристики фінансових, кадрових, організаційних, інформаційних можливостей банку для впровадження і використання технологій управління фінансами. Складові зрілості системи фінансового менеджменту банку: ефективність відтворення фінансових ресурсів, рівень готовності фінансових менеджерів банку до використання комплексних технологій управління фінансами, ступінь формалізації та інформаційного забезпечення фінансового менеджменту банку. Рівні зрілості системи фінансового менеджменту банку. Моделі зрілості системи фінансового менеджменту банку.

13.2. Методичні засади визначення готовності банку до запровадження комплексних технологій управління фінансами.

Визначення рівня ефективності відтворення фінансових ресурсів банку на основі інтегрального показника. Оцінювання рівня готовності фінансових менеджерів банку до використання комплексних технологій управління фінансами за групами компетентностей: особистісними (цілеспрямованість, креативність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність); загальноуправлінськими (здатність до керівництва, уміння координувати роботу, уміння стратегічно мислити, здатність працювати в команді, уміння управляти конфліктами); спеціальними управлінськими (спроможність використовувати нові напрями і методи роботи, наявність аналітичних здібностей, навички та уміння формувати обґрунтовані рекомендації, уміння приймати рішення в умовах невизначеності, наявність спеціальних знань теоретичних основ фінансового менеджменту банку та сучасних наукових рекомендацій щодо використання технологій управління фінансами). Визначення ступеня формалізації та інформаційного забезпечення фінансового менеджменту банку на основі експертного методу. Визначення доцільності використання комплексних технологій управління фінансами залежно від рівня зрілості системи фінансового менеджменту банку.

Тема 14. Збалансована система показників як комплексна технологія управління фінансами банку

14.1. Напрями використання та зміст збалансованої системи показників.

Зміст збалансованої системи показників. Переваги застосування збалансованої системи показників: наявність критеріїв відбору показників та дотримання принципу причинно-наслідкових зв'язків між ними; орієнтація на інновації; узгодження стратегічного та оперативного управління; адаптованість до різних форм економічних суб'єктів; спрямованість використання не тільки як системи оцінки діяльності, але й інструменту стратегічного управління. Склад показників за підсистемами збалансованої системи показників: «фінанси», «клієнти», «бізнес-процеси», «розвиток персоналу»

14.2. Етапи формування збалансованої системи показників банку.

Формування попереднього складу збалансованої системи показників банку:

визначення критеріїв відбору показників функціонування банку до складу збалансованої системи показників; відбір показників за критеріями відображення ключових підсистем, широкого використання, інтерпретовності та відповідності методам обліку і звітності. Формування збалансованої системи показників за результатами математичної обробки: відбір показників за критерієм відсутності мультиколінеарності та несуперечливості показників; формування системи показників з урахуванням критеріїв обмеженої кількості та інформативності показників за підсистемами збалансованої системи показників на основі факторного аналізу.

14.3. Застосування технології збалансованої системи показників при управлінні фінансами банку.

Визначення цілей і показників за підсистемами збалансованої системи показників: «фінанси», «клієнти», «бізнес-процеси», «розвиток персоналу» на різних стадіях життєвого циклу банку. Побудова стратегічних карт банку на основі збалансованої системи показників. Методичний інструментарій виявлення причинно-наслідкових зв'язків у збалансованій системі показників банку та врахування їх в управлінському процесі.

Тема 15. Реалізація технології бенчмаркінгу в банку

15.1. Сутність бенчмаркінгу та його види.

Трагування бенчмаркінгу та його переваги. Класифікація бенчмаркінгу. Сфера застосування бенчмаркінгу в процесі управління фінансами банку.

15.2. Етапи реалізації банківського бенчмаркінгу.

Вибір процесів та об'єктів для порівняння. Обґрунтування складу показників для оцінки. Методика визначення банку-еталона в процесі бенчмаркінгу. Розрахунок та аналіз показників банку-реципієнта та банку-еталона. Встановлення рівнів рекомендованих значень показників для банку-реципієнта. Визначення напрямів покращення функціонування банку-реципієнта. Адаптація найкращих виявлених результатів до умов функціонування банку.

Тема 16. Застосування технології фінансового контролінгу в банку

16.1. Теоретичні основи формування системи фінансового контролінгу в банку.

Сутність контролінгу та його необхідність в системі прийняття фінансових рішень. Передумови застосування фінансового контролінгу для підвищення фінансової результативності банків України. Теоретичні засади визначення сутності та складових системи фінансового контролінгу банківської діяльності. Послідовність формування системи фінансового контролінгу банківської діяльності.

16.2. Інструментарій фінансового контролінгу у банку.

Формування системи показників фінансового контролінгу банківської діяльності за пріоритетними банківськими операціями. Розробка діагностичного інструментарію фінансового контролінгу банківської діяльності. Аналіз відхилень у системі фінансового контролінгу у банку та розроблення їх індикативних значень. Діагностика ефективності системи фінансового контролінгу у банку.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Перелік практичних (семінарських) занять /завдань

Назва теми	Зміст
Тема 1.	Завдання 1. Практичне (семінарське) заняття на тему «Аналіз та узагальнення теорій зародження кризових процесів. Визначення теоретичних аспектів розвитку криз у світовій економіці».
Тема 2.	Завдання 2. Практичне (семінарське) заняття на тему: «Формування переліку індикаторів діагностики стану реального сектора економіки країни. Вивчення методичних підходів до діагностики стану реального сектора економіки країни».
Тема 3.	Завдання 3. Практичне заняття на тему: «Розробка діагностичних процедур для виявлення ознак кризи в реальному секторі економіки»
Тема 5.	Завдання 4. Практичне заняття на тему : «Санаційний аудит фінансової сфери підприємства».
Тема 6.	Завдання 5. Практичне заняття на тему : «Діагностика класу кризи на підприємстві».
Тема 7.	Завдання 6. Практичне заняття на тему : «Формування системи цілей санації для підприємства, що знаходиться у кризі».
Тема 8.	Завдання 7. Практичне заняття на тему : «Розрахунок санаційного прибутку та складання фінансової звітності підприємства після проведення санації балансу у середовищі MS Excel».
Тема 9.	Завдання 8. Практичне (семінарське) заняття на тему «Аналіз та узагальнення технологічних теорій».
Тема 10.	Завдання 9. Практичне (семінарське) заняття на тему «Визначення теоретичних аспектів фінансового менеджменту у банку».
Тема 11.	Завдання 10. Практичне (семінарське) заняття на тему «Визначення доцільності запровадження інноваційних фінансових інструментів та технологій у рамках фінансового інжинірингу».
Тема 12.	Завдання 11. Практичне заняття на тему «Виявлення сучасних інноваційних трендів у банках».
Тема 13.	Завдання 12. Практичне заняття на тему «Розробка діагностичних процедур для визначення інноваційних фінансових інструментів».
Тема 14.	Завдання 13. Практичне заняття на тему «Проведення аналізу основних банківських операцій та обґрунтування вибору найбільш доцільного виду спеціальних технологій управління фінансами».
Тема 15.	Завдання 14. Практичне (семінарське) заняття на тему «Систематизація технологій управління фінансами банку».
Тема 16.	Завдання 15. Практичне заняття на тему «Оцінювання рівня готовності фінансових менеджерів банку до використання комплексних технологій управління фінансами».

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських та практичних занять.
Тема 2.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичних занять. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.
Тема 3.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка презентації.
Тема 4.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.
Тема 5.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.
Тема 6.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до практичного заняття.
Тема 7.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел. Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до колоквіуму.
Тема 8.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.
Тема 9.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських та практичних занять.
Тема 10.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичних занять. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.
Тема 11.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка презентації.
Тема 12.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.
Тема 13.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.
Тема 14.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквіуму. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.
Тема 15.	Пошук, підбір та огляд літературних джерел. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття
Тема 16.	Підготовка до колоквіуму.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Теми 1, 2, 5, 6, 9-11), проблемна лекція (Теми 3, 8, 12-14); бесіда (Теми 4, 15); лекція - діалог (Теми 7, 16).

Наочні (демонстрація (Теми 1 - 16).

Практичні (практична робота (Теми 1-3, 5 – 16).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту), диференційованого заліку або заліку. Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

- для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: Індивідуальні навчально-дослідні завдання (56 балів), підготовка презентації (14 балів), колоквиум (30 балів).

Семестровий контроль: Залік

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Рекомендована література

Основна

1. Банківська справа [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Колодізев, О. М. Рац, С. М. Киркач, К. М. Азізова; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (1,81 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 346 с. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25676>

2. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. 3-тє видання, доповн. і переробл. / Кривов'язюк І.В. — Київ : Видавничий дім “Кондор”, 2020. – 394 с.

3. Проноза П. В. Забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальних викликів: навчальний посібник [Електронний ресурс] / П. В. Проноза, І. М. Чмутова, М. М. Берест. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 203 с. Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28181>

Додаткова

4. Берест М. М. Діагностика розвитку кризових явищ на підприємстві з використанням методу таксономічного аналізу [Електронний ресурс] / М. М. Берест, М. К. Бобро // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2021. – Випуск 6 (33). – С. 63-70. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27804>.
5. Журавльова І. В. Діагностика банкрутства підприємств на підґрунті оцінювання фінансової стійкості [Електронне видання] / І. В. Журавльова, М. М. Берест // Інфраструктура ринку. – 2019. – № 36. – С. 393–402. Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/36_2019_ukr/63.pdf
6. Колодізев О. М. Особливості формування моделей ризик-контролю клієнтів з урахуванням ймовірності реалізації ними мережових схем / О. М. Колодізев, С. М. Киркач, Є. М. Огородня // БізнесІнформ. – 2020. – № 12. – С. 377–388. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25102>
7. Колодізев О. М. Застосування ризик-орієнтованого підходу до реформування системи фінансового моніторингу за міжнародними стандартами / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова // Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг : монографія / За ред. Н. М. Внукової, С. В. Глібка. – Харків : НДІПрЗІР НАПрНУ, 2020. – С. 13–16. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25277>
8. Проноза П. В. Системи підтримки прийняття антикризових фінансових рішень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / П. В. Проноза, С. В. Лелюк. - Електрон. текстові дан. (16,4 МБ). - Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. - 116 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 106-116. Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21442>
9. Проноза П. В. Контролінгові механізми забезпечення системи фінансової безпеки підприємств приладобудування / П. В. Проноза, Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна // Economics of Development. – 2020. – Vol. 19. (2). – С. 1-11.
10. Kolodiziev, O. Use of causal analysis to improve the monitoring of the banking system stability / Oleh Kolodiziev, Iryna Chmutova, Vitaliy Lesik // Banks and Bank Systems. Vol. 13 (2), 2018. P. 39–53. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/19053>
11. Financial policy of Ukraine in the context of European integration: trends of martial law and post-war revival: monograph / Editors: R. Pukala, V. Tyshchenko / N. Vnukova, O. Kolodiziev , O. Rats etc . - Published by Publishing house of the Bronislaw Markiewicz University of Applied Sciences in Jaroslaw First edition., 2023. - 390 с. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/31350>
12. Yehorycheva, Svitlana. The role or the banking system in supporting the financial equilibrium of the enterprises: case of Ukraine / Svitlana Yehorycheva, Tetiana Gudz, Mykhailo Krupka, Oleh Kolodiziev, Nataliia Tarasevych // Banks and Bank Systems. Vol. 14 (2). 2019. P. 190–202. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25094>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

13. Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства: Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

14. Сайт Національного банку України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

15. Навчальні матеріали за навчальною дисципліною. Забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальних викликів: на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7430>